

I RODIČE BY MĚLI DĚLAT CHYBY

/Prekopová, Jiřina. Praha : Portál, 2012, 112 s., ISBN 978-80-7367-766-4/

(recenzia)

Lucia DROTÁROVÁ, doctorand, Orthodox Theological Faculty, University of Presov in Presov, Masarykova 15, 080 01 Presov, Slovakia, lucia.drotarova@smail.unipo.sk, +421 (0)51 7724 729

V súčasnosti je na knižnom trhu nepreberné množstvo publikácií určených rodičom – len málo z nich sa ale zameriava na výchovu z kresťanského pohľadu. Jednou z nich je kniha svetoznámej autorky Jiřiny Prekopovej²¹⁷ *I rodiče by měli dělat chyby*.

Samotný text je členený do piatich kapitol. Prvá z nich – *Chybovat se musí aneb o smyslu chyb* – sa venuje postaveniu a účelu chýb rodičov vo vzťahu k deťom.

V dnešnej dobe plnej odporúčaní v štýle „hlavne žiaden stres a pochybnosti o sebe“ je osviežujúce čítať o nutnosti istých pochybností, pretože *malý* (ako píše autorka, vhodnejšie by sme mohli povedať *primeraný*) strach nás núti zamýšľať sa nad sebou a nad tým, čo je dobré a čo je zlé. Už táto pozícia – dobro a zlo, nie výhodnosť alebo nevýhodnosť správania – publikáciu odlišuje od iných, tzv. „humanisticky orientovaných“. Prijať svoju omylnosť, a teda chybovosť a posunúť sa vpred vďaka spracovaniu chyby je, ako autorka výslovne uvádza, známe už od novozákonných dôb vo forme zmierenia skrze spoveď. Sviatosť zmierenia (tajina pokánia²¹⁸) sa radí k sviatosti uzdravovania a vedie k oslobodeniu od pocitov viny (a nie k nebezpečnému potlačeniu). I v rodinnom živote musíme poznávať vlastné chyby, ľutovať ich a milovať blížnych – i seba – napriek chybám.

²¹⁷ Knihy J. Prekopovej boli preložené do 24 jazykov; mnoho z nich sa stalo aj v preklade bestsellerom.

²¹⁸ Autorka používa obvykle terminológiu katolícku, i keď sa v texte odvoláva i na cirkev pravoslávnu i koptskú.

Naučiť sa žiť so svojou omylnosťou (pri zachovaní lásky) je vec náročná. Je nutné tomuto umeniu učiť deti od mala, čiže „nezametať“ im príliš cestu. Nemožnosť urobiť chyby v mladom veku sa vypomstí v dospelosti: ľudia sa totiž nenaučia zaobchádzať s problémami a skutočne sa rozhodovať. Autorka tu uvádza nosný pojem „spustnutie blahobytom“ na opis detí, ktorých rodičia sa starajú výhradne o materiálnu stránku (tu započítajme i financie vynaložené na kdejaké vedomostné krúžky a kurzy), pričom vnútorné potreby dieťaťa ostávajú nenaplnené. Takéto deti neskôr – i pri dostatočnej inteligencii – nedokončia vzdelanie a nie sú úspešní v práci, pretože sa nenaučili prekonať nechuť a doviest' veci do konca.

Mimoriadne cenný je dôraz na výchovu v prvých troch rokoch života, práve čo sa týka uvedomovania si chýb, a teda dobra a zla (opäť nie výhod a nevýhod správania). V tomto veku sa vyvinie celoživotný rámec pre hodnoty, rovnako ako emocionálny základ, v ktorom sú ukotvené. Pre pomoc rodičom je záver kapitoly venovaný častým úskaliam pri výchove práve v tomto veku; osobitne sú zvýraznené rady pre rodičov-samoživiteľov. Oceňujem statočnosť autorky, ktorá sa vo svete „normálnosti rozvodov“, striedavej starostlivosti a rozpadu širšej rodiny nebojí dať jasne najavo, že deti z takýchto rozpadnutých zväzkov si do života prinášajú výrazný handicap, ktorý môžeme vhodnými zásahmi len zmenšovať, no nie úplne eliminovať. V záplave lacnej kritiky televízie a počítačových hier, doložených koreláciami s úpadkom slovnej zásoby, vágnymi sociálnymi vzťahmi, poklesom autority či povrchnosťou, je potešujúce čítať o kauzalite – čas trávený s elektronikou je tiež len dôsledkom minimalizovania spoločného času rodičov s dieťaťom.

Druhá kapitola nazvaná *Rodiče jsou vzorem* kladie otázku, či sme svojim deťom skutočne nasledovateľným vzorom. Dieťa však nemá byť kópiou, potrebuje viacero vzorov: priateľov, učiteľov, trénerov, ale i postavy literárne, historické, biblické. Praktické rady a podnety tejto časti smerujú k analýze zbytočných chýb v komunikácii, pocitoch a reakciách, ktoré – nechcene a nevhodne – v dieťati vyvolávajú.

Tretia kapitola *Velké úskalí: disciplína* nadväzuje na knihu *Malý tyran* a hovorí o nutnosti disciplíny²¹⁹, tak odmietanej po extrémne boja proti (akejkoľvek) autorite po r. 1968. Nadväzujúca antiautoritárska (u nás tiež nazývaná ako *humanisticky orientovaná*) výchova nevedla podľa očakávaní k šťastným, zdravo sa rozvíjajúcim deťom, ale, naopak, k síce inteligentným, no stroskotávajúcim deťom bez schopnosti integrovať sa (ktorá je nutná pre fungujúce skupinové vyučovanie), deťom agresívnym či, naopak, utiahnutým, so sklonom k závislostiam, k mladým „ktorí sa sami nerealizujú, a preto nie sú schopní milovať“ (s. 48). Z antiautoritársky vychovaných detí sa stávajú nezodpovední rodičia, ktorí zanedbávajú svoje deti, opúšťajú manželstvá po doznení zamilovanosti, majú sklon k vyhoreniu... Tak ako je škodlivé obyčajné prispôsobovanie sa (autoritárska výchova), je škodlivé i jednostranné presadzovanie sa. Pri oboch týchto extrémoch totiž trpí zdravý vývoj potreby lásky. Autorka sa teda stavia za disciplínu, ktorá ale je zakotvená v láske (nie strachu). A i keď to nezdôrazňuje, je možné toto považovať za základné prikázanie kresťanskej rodičovskej výchovy. Kapitola ďalej obsahuje podnety pre rodičov (oceniť možno hlavne všeobecne nedostatočne či nevhodne akcentovanú potrebu rozvoja pozornosti u najmenších). Kapitola je doplnená o stať o trestoch, sama o sebe však nepôsobí úplne ucelene, skôr dojemom nutnosti strážiť počet strán a neopakovať príliš časti z iných autorkiných kníh²²⁰.

V porovnaní s predchádzajúcimi sú posledné dve kapitoly stručné (v rozsahu 10 strán). Kapitola *Chyby v systéme rodiny je třeba rozeznat včas* sa venuje systemickej terapii Berta Hellingera. V Prekopovej prístupe má toto chápanie významné miesto. Hellinger sám bol, na druhej strane, ovplyvnený i metódou pevného objatia, dá sa teda hovoriť o významnom prepojení. V rozsahu 10 strán je však možné hovoriť maximálne o anotácii tohto prístupu a je nutné problematiku doštudovať z ďalších zdrojov.

²¹⁹ Z ďalších kvalitných publikácií pojednávajúcich o nutnosti disciplíny môžeme zmieniť napr. Morrish, Ronald G.: *12 klíčů k důsledné výchově*. Vydanie druhé. Praha: Portál, 2009. Tieto publikácie ale nie sú písané z pohľadu kresťanskej psychológie.

²²⁰ To sa týka hlavne časti o objatí. Odporúčala by som preto autorkinu knihu *Pevné objetí. Cesta k vnitřní svobodě*. Praha: Portál, 2009, k problematike trestov viac výbornú publikáciu Matejíček, Zdeněk: *Po dobrém, nebo po zlém? 7.*, posledné vydanie textu je z nakladateľstva Portál z r. 2012.

Posledná kapitola *Výchova k religiozitě* netvorí ucelený text, ide skôr o príbehy a podnety na zamyslenie. Môžeme len dúfať, že táto mimoriadne plodná autorka pripraví na túto tému samostatnú publikáciu.

Na záver by som rada zacitovala posledné slová autorky: „*Já sama jsem vděčna mamince za dar nekonečné důvěry v Boží vůli. Také bych ráda poděkovala rodičům za to, že mě milovali i přes mé chyby, tak jako já jsem milovala je i přes jejich chyby.*“

Ak dokážeme svoje deti vychovať tak, aby toto raz povedali o nás, postupovali sme – i so všetkými chybami – správnym smerom.

I rodiče by měli dělat chyby nie je kniha komplexná, je ale určite mimoriadne podnetná a ako doplnková kniha o výchove a prístupe k deťom je možné ju odporučiť všetkým, ktorí už nejakých radcov pre rodičov čítali (ideálne tiež niektoré z ťažiskových kníh autorky).